

Program för Jönköpings kommuns skogar

Tekniska kontorets förslag (så som arb.gruppen blivit meddelade att det ser ut). **Gulmarkerat = tillägg/ändringar i förhållande till arb.gruppens text.**

Jönköpings kommun har ca 5 000 ha skog bestående av 50 % lövskog och 50 % barrskog. 1 100 ha av skogsmarken är naturreservat och sköts enligt fastställda skötselplaner. Den kommunala skogsmarken återfinns till största delen i nära anslutning till tätorterna, både innanför och utanför detaljplanlagda områden. Detta program omfattar kommunens skogsmark **utanför detaljplanegränsen, dvs. inte kvartersmark, parkmark, naturmark eller gatumark.** Skogsinnehavet har höga natur-, kultur- och rekreationsvärden samtidigt som det representerar en förnyelsebar ekonomisk resurs. Detta skogsprogram syftar till att samla de intentioner angående skog som redan formulerats i andra kommunala styrdokument, bland andra Naturvårdsprogrammet, Översikts- och Grönstrukturplanen, till en samlad skrivning. Den skall också ytterligare förtydliga och ange inriktning för en långsiktig förvaltning.

Programmet anger principerna för förvaltningen, den åtföljs av flera dokument enligt följande hierarki (d.v.s. att överordnade dokument styr innehållet i de följande):

- 1. Skogsprogram** - principiella övergripande ställningstaganden. Antas av kommunfullmäktige
- 2. Riktlinjer** - mer utförlig skrift med illustrerade och förklarande exempel. Dokumentet utgår från kommunens ståndpunkter och långsiktiga målsättningar med skogsinnehavet. Det beskriver målbild och skötselåtgärder för olika typer av miljöer så att rekreations-, natur- och kulturmiljövärden bevaras, utvecklas och tillgängliggörs. **Antas av tekniska nämnden.**
- 3. Basinstruktion** - Kortfattad generell instruktion som delges alla som utför åtgärder på kommunal mark. **Är ett levande dokument som beslutas av tjänstemännen. Ändringar meddelas Tekniska nämnden.**
- 4. Skogsskötselplan** - anger och beskriver mål respektive åtgärder för enskilda områden, revideras tillsammans med översikts- och grönstrukturplaner. Planen är det operativa redskapet för att förverkliga skogsprogrammets intentioner. **Tekniska nämnden godkänner de typbestånd som arbetas fram i kommande riktlinjer.**
- 5. Skriftliga detaljinstruktioner** för enskilda uppdrag – beslutas av skogsförvaltaren eller vid behov av **naturvårdsrådet och samverkas med parkförvaltningen, Stadsbyggnadskontoret, Miljökontoret, Fritidsförvaltningen, Kommundelsråd, Naturvårdsgruppen, Länsstyrelsen etc.**

En information med fakta angående kommunens skogs- och trädinnehav, samt förklaring av begrepp och termer tas fram och uppdateras vid behov

Kommentar: Avsikten med ett skogsprogram var att överbrygga de motsättningar som funnits, oftast inom detaljplanegränsen. Tk:s förslag att lyfta ur dessa marker ur både certifieringen och programmet är ett resultat av kritik från föreningar och allmänhet samt FSC:s kritik vid förra kontrollen av kommunen. Se <http://info.fsc.org> Se även skrivningen om markreserv – vad återstår av programmet om båda Tk:s skrivningar antas?

Kommentar: Det stämmer inte eftersom Tk:s förslag strider mot inriktningen i samtliga uppräknade styrdokument.

Kommentar: Basinstruktionen bör vara mer kortfattad (2 A:4) och politiskt antagen.

Kommentar: Jfr pkt 2 arbetsgruppens förslag

Kommentar: Här står ingenting om vem som ska anta skogsskötselplanen!

Kommentar: Se kommentar i arbetsgruppens förslag pkt 2.

Kommentar: Alla uppräknade förvaltningar föreslås ingå i naturvårdsrådet, varför räkna upp dem en gång till?

Kommentar: Se arbetsgruppens förslag kommentar 3

Kommunens skogsägande syftar till att uppnå mål för:

1. Rekreation – hälsa och välbefinnande - undervisning

Tätortsnära skogar ska bidra till rika möjligheter för friluftsliv, rekreation och upplevelser. Därigenom skapas attraktiva boendemiljöer för kommunens invånare och uppskattade besöksmål för kommunens invånare och turister.

Unga människors lärande lek och utveckling i närnaturen skall stimuleras. Rekreativvärde, naturvärden och kulturmiljövärden ska bevaras, utvecklas och tillgängliggöras. Skötseln ska verksamt bidra till att uppfylla nationella, regionala och kommunala miljö- frilufts- och folkhälsomål.

2. Biologisk mångfald

Naturvärden och biologiska mångfald skall bibehållas och utvecklas. Förvaltning av marken skall verksamt bidra till att uppfylla nationella, regionala och kommunala miljömål.

3. Markreserv

Markreserven utgör egentligen all mark utom naturreservaten. En del trädklädda marker och skogar med låga värden för rekreativa och biologiska mål utgör markreserv som kan användas antingen för framtida exploatering; som bytesmark när privatägd mark behöver tas i anspråk, eller kunna bytas mot mark med högre natur/rekreativvärden. På dessa områden bedrivs ett skogsbruk med höga ekonomiska och miljömässiga mål i enlighet med kommunens skogscertifiering. Avkastningskraven på markreserven ska balanseras så att övriga mål kan uppfyllas. Eventuell föryngring sker med tidsenliga metoder

Övergripande mål för Jönköpings kommuns skogsinnehav

Jönköpings kommun har unika förutsättningar för rörligt friluftsliv, inte minst i form av skogar i anslutning till tätorterna. Närheten till och bevarande av väl tilltagna strövområden är viktiga faktorer för att uppnå en attraktiv kommun med god livskvalitet.

Naturens gratistjänster, ekosystemtjänsterna, ska upprätthållas och förstärkas. De ska beaktas i planering och skötsel. För skogen är de viktigaste funktionerna vattenrening, näringscykler, klimatreglering, fotosyntes samt skogsprodukter som virke, svamp, bär och viltkött. Till tjänsterna räknas också biologisk mångfald och möjligheterna till rekreation, utbildning och naturturism

- För kommunens skogsskötsel är rekreativ-, natur- och kulturmiljövärden likställda mål. Samtliga dessa mål är överordnade virkesproduktion. Kommunen har därför inga avkastningskrav på sitt skogsinnehav utanför markreserven. Samhällsekonomisk nytta och värde för kommunen skapas istället av skogarna som resurs för förebyggande hälsovård, attraktivitet för Jönköping som kommun, boendemiljö och besöksmål.
- Kommunala skogar ska skötas så att rekreativ-, natur- och kulturmiljövärden bevaras, utvecklas och görs tillgängliga. Uttag av virke/biomassa kan göras för att uppnå målsättningar för skogsmiljön och syftet med förvaltningen.
- Kommunen ska arbeta för att bevara och främja de öppna, småskaliga natur- och kulturmarkerna i landskapet. Skyddsvärda natur- och kulturmiljöer bevaras genom

Kommentar: !! Återstår i så fall detaljplanlagda områden (som inte omfattas av programmet enl. Tk) och det tredje syftet markreserv! Dessa förändringar ändrar hela dokumentets alla mål. En mycket stor del av förslagen (80%?) är i så fall meningslösa. Arbetsgruppen har jobbat utifrån Tk:s (muntliga) uppgifter om att markreserven (produktionsmarkerna för skog) är ca 500 ha. Nu blir den plötsligt en mkt stor majoritet av markinnehavet.

Kommentar: ? Föreslår verkligen Tk att all mark utanför naturreservaten bara skall ha certifieringen som standardnivå? Det är mycket långt från den målsättning som beskrivs i resten av dokumentet. Certifieringen är framtagen för rena produktionsskogar (kompromiss mellan naturvård och bolag). Verkligen en mycket låg ambitionsnivå (tom jämfört med bolag som Sveaskog)!

Kommentar: ? Det strider ju mot vad som sägs tidigare i dokumentet om målsättning med innehavet.

Kommentar: En nonsensskrivning, vem föreslår "otidsenliga metoder"? Att man inte anlägger trädslagsrena bestånd (som vårt förslag säger) är inte ens kontroversiellt inom de stora skogsbolagen. Anses tvärtom numera som en självklarhet av skogsstyrelsen och de flesta i branschen.

Kommentar: Tidsenliga metoder kommer alltmer med stor sannolikhet vara inriktade på naturvård, sociala värden, klimat och ekosystemtjänster. Här ska kommunen vara ett föredöme.

formellt skydd, exempelvis naturreservat. Särskild vikt läggs vid att skydda våtmarker och olika typer av skog.

Sociala/ rekreativa värden

Vistelse i natur minskar stress samt ger bättre mental och fysisk hälsa hos både barn och vuxna, och är därför en folkhälsofråga av stor ekonomisk betydelse. För funktionshindrade och äldre människor är närhet och tillgänglighet till skog avgörande för deras möjligheter att nyttja den. Närhet till, och bevarande av väl tilltagna strövområden inom, eller i anslutning till tätorten, är värdefullt för de boende och en viktig satsning för att uppnå en attraktiv kommun med god livskvalitet.

- Kommunal tätortsnära natur ska vara en tillgång för rekreation och hälsa, och skötas med rekreativa, kulturella och biologiska mål.
- Bevara och återskapa tätortsnära natur så att alla nya bostäder, förskolor, skolor, äldreboenden och sjukhus som planläggs har variationsrik natur inom 200 meter.
- **Attraktiv boendemiljö ska skapas och upprätthållas genom att tillgodose dagsljusinsläpp och viss utblick.**

Barn och ungdomar

- Barns **spontana** lek i skogsområden ska uppmuntras och underlättas.
- Områden som nyttjas av barn och ungdomar ska ha särskild skötsel som baseras på målgruppens behov och forskningen kring dessa.
- Det bör finnas minst en skog och/eller naturbetesmark, gärna hagmiljö med äldre lövträd, inom räckhåll för varje tätortsskola.

Kultur

- Kulturmiljöer ska där det är lämpligt göras mer tillgängliga och synliga . De skall skötas så att historiska samband framhävs och skador undviks.
- Kommunen ska ha en högre ambition i skötseln av fasta fornlämningar än kulturminneslagens minimikrav.
- Kulturmarker med värdefulla träd- och buskmiljöer ska där det inte krockar med säkerheten skötas så att naturvärdena upprätthålls.

Biologisk mångfald

- Förutsättningarna för den biologiska mångfalden i kommunens skogar bevaras och förbättras. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner, processer och tjänster ska värnas.
- Kommunens samhällsplanering och skötsel av skogar syftar till att grönområden och gröna korridorer bevaras och utvecklas mot större artrikedom och naturupplevelser. I vissa fall genom komplettering med nya spridningskorridorer och gröna stråk.
- Naturtyper av särskilt biologiskt värde inom nyckelbiotoper och naturreservat som påverkats negativt genom skogsbruket ska återställas.

Kommentar: Vill kommunen verkligen förbinda sig till att skapa fri utsikt för boende i alla lägen? Även när det strider mot andra mål?? En sådan skrivning skapar mer telefonsamtal och arbete samt ökar kostnaden, vilket ingen har intresse av. Det är också mycket luddigt och som gjort för godtycke. Obs! detta är det enda tillägg Tk gjort som berör boendemiljö (se Tk:s tjänsteskrivelse)

Kommentar: En sådan skrivning skapar mer telefonsamtal och arbete samt ökar kostnaden, vilket ingen har intresse av. Det är också mycket luddigt och som gjort för godtycke.

- Inhemsk växt- och djurarter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd främst genom åtgärder för att gynna död ved, gamla träd och flerskiktade bestånd.
- Hotade arter ska ges möjlighet att sprida sig till nya lokaler inom sina naturliga utbredningsområden.

Skyddsvärda träd

- Gamla och grova träd är viktiga inslag i alla skogar. Kommunen ska sträva efter att öka antalet fristående träd, särskilt gamla ädellövträd och tallar. **Beskärning kan vara ett första alternativ** till avverkning där säkerhets eller andra skäl påkallar åtgärder.

Kommentar: Detta är en mer oprecis skrivning än i arbetsgruppens förslag.

Död ved

- Död ved i alla former är nyckelfaktorer för ökad biologisk mångfald. Kommunen ska därför arbeta aktivt för att öka volymen död ved i alla bestånd samt informera om dess betydelse. (**se nedan**)
- När grövre träd måste avverkas skall dessa tas tillvara och virket läggas ut i lämpliga miljöer.

Vatten och våtmarker i skog

- Vid skogsbruk inom markreserven ska de naturliga vattenmiljöerna upprätthållas. Vid stränder och intill våtmarker lämnas därför områden för fri utveckling, alternativt används naturvårdande kontinuitetsskogsbruk. Väl tilltagna skyddszoner ska finnas vid alla vatten för att minska kväve/kviksilverläckage, grumling, öka andelen död ved mm.
- Om skötselåtgärder måste genomföras, ska ekologiskt funktionella kantzoner bevaras och nyskapas vid våtmarker och stränder. Skötsel ska syfta till att berika vatten- och strandmiljön, särskilt vad gäller gynnande av lövträd, buskar, död ved, naturliga överhäng och rotzoner.
- Andelen död ved i vattendrag ska öka och metoder för att bibehålla död ved i och intill vatten ska utvecklas.
- **I vattendrag som ingår i kommunens dagvatten ska funktionen säkerställas.**
- Skogens vatten ska, vid särskilt utvalda punkter, lyftas fram och synliggöras för upplevelser och utblickar.
- I tätortsnära miljöer ska vid sidan om de anlagda parkerna finnas olika naturliga vattenmiljöer, t.ex. alkärr, våtmarker, naturliga stränder mm.

Kommentar: Nytt förslag. Vilken funktion avses? På vilket sätt kopplar det till förvaltning av skog eller hantering av träd, död ved etc.?

Skötselprinciper

- Kommunens markinnehav präglas av en stor variation av naturtyper, såväl topografi som klimatzoner är starkt varierande. Skogsskötseln ska därför präglas av stor variationsrikedom med särskild anpassning till varje enskilt bestånd.
- Kommunens skötselåtgärder ska ha huvudsyftet att skapa skogsmiljöer med höga natur-, rekreations- och kulturvärden. **Uttag av virke ska anpassas till syftet för respektive område.**
- Kommande skötselbehov, exempelvis återkommande slyröjning, ska beaktas innan åtgärder utförs.

Kommentar: Se arbetsgruppens förslag kommentar 6

- Kommunens skötselåtgärder ska, för de skogar som sköts med målsättning rekreation och biologisk mångfald, ha huvudsyftet att skapa skogsmiljöer med höga rekreativ-, natur- och kulturmiljövärden.
- Alternativa skogsbruksmetoder såsom luckhuggning, kanthuggning och blädning ska utvecklas inom tätortsnära områden.
- Kommunen ska vara ett föredöme i skogsskötsel, såväl tätortsnära som inom markreserven.
- Kommunens skogsinnehav ska vara direktcertifierat i de på marknaden etablerade certifieringssystemen FSC och PEFC och arbetar därmed enbart med personal som har grundläggande utbildning i naturvård.
- Kommunens FSC-certifiering ska vara fristående från virkesköpande- eller åtgärdsutförande organisationer. Certifieringens regler utgör lägsta nivå, ambitionen är att ligga därutöver. Kommunen bör även finna en motsvarande extern kvalitetsgarant för att säkra skogsmarkens rekreativvärden.
- Vid upphandling av entreprenörer krävs att de har s.k. grönt kort och erfarenhet av liknande jobb. I skogsskötselåtgärderna krävs att mycket god hänsyn tas till utpekade rekreativvärden, biologiska värden samt kulturella värden. Där sådana värden saknas ska skogen skötas för god ekonomisk avkastning.
- En skötseldatabas med trädvårdsplaner ska finnas och kontinuerligt uppdateras, förbättras och utvecklas.
- På befintlig åker-, ängs- och betesmark ska markanvändningen upprätthållas och inte aktivt omvandlas till skogsmark .
- Restaurering av igenväxta hagmarker, hamlings- och ängsmiljöer, mader, våtmarker och småvatten samt skogsmiljöer som missgynnats av skogsbruket ska göras där det är lämpligt.
- Skogsbruksåtgärder ska i första hand utföras vid bra markförhållanden för att undvika markskador.
- Skogsprogrammets målsättningar ska genomföras i försök med praktiska åtgärder. Dessa ska dokumenteras och kontinuerligt utvärderas så att en aktiv lärandeprocess sker.

Kommentar: Se kommentar 8 i arbetsgruppens förslag

Kommentar:
Hämtat från naturvårdsprogrammet med en viss utvecklad skrivning.

Kommentar: Alltså gäller inte denna sats för PEFC-certifieringen där problemet uppstår.

Kommentar: Se kommentar 12 i arbetsgruppen förslag.

Kommentar: Här har förslaget att sära på utförande och virkesförsäljning tagits bort.

Rekreativa aspekter på skötsel av tätortsnära skogar

Människor har flera olika behov av, och önskemål om sina besök i naturen. Skog, öppen mark, vatten och övrig natur ska därför kunna tillgodose en mängd olika önskemål. Skötseln ska inriktas mot att bevara och utveckla olika upplevelsevärden. Områden med många kvaliteter är särskilt viktiga, liksom områden som har unika värden.

- Information, anordningar, stigar, vägvisning och orienterbarhet ska utvecklas i samklang med respektive områdes funktion och upplevelsevärden. Forskning visar att besöksfrekvensen ökar om ett område har flera kvaliteter.

- Skötseln ska inriktas mot en bitvis lättframkomlig skog med stor variationsrikedom och upplevelserikedom. Vid skötseln ska naturen formas om långsamt för större acceptans. En attraktiv rekreationsskog bör vara omväxlande och högvuxen men också flerskiktad.
- Genomgångsparkar och så kallade gröna korridorer ska värnas för att underlätta förflyttning i avstressande miljöer.

Kommentar: Nytt förslag. Bra synpunkt, men det är principiellt fel att vi själva lägger nya förslag efter att vår text varit ute på remiss.

Samråd och dialog

Skogsförvaltningen ska präglas av en dialog med samhällets intressenter i skogs- och trädfrågor; Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, föreningar, skolor och enskilda personer är exempel på parter att samverka med i syfte att säkra medborgarinflytande.

- De närboendes önskemål ska tillgodoses i mån av resurser om de överensstämmer med kommunens övergripande skogsprogram, riktlinjer eller målbeskrivning i skogsskötselplanen.
- Avtal om skolskogar och nyttjandeavtal för boendegrupper, föreningar, skolor m.fl. ska upprättas på kommunal mark med god avvägning mellan olika behov där lämpliga områden och intresse finns. Dessa avtal skall vara skriftliga. Efterlevnaden skall säkras inom kommunorganisationen.

- I husnära lägen, inom en trädlängd, skall boendes önskemål beaktas i skötseln. Se vidare i dokumentet - Rutiner gällande enskilda träd.

Kommentar: Ny punkt i TK:s förslag som strider mot första punktsatsen under Samråd genom att boendes önskemål "skall" beaktas. Det kan bli dyrt och medför återkommande konflikter.

Utvärdering och ökad kunskap

Förutsättningarna för, och kunskapen om kommunens värdefulla naturområden, skyddsvärda respektive hotade arter samt sociala och kulturella värden ska hos beslutsfattare, tjänstemän och kommuninvånare vara god. Kommunen ska därför fortlöpande öka kompetensen om natur- och kulturvård samt rekreationsanpassad skötsel i alla led med dem som arbetar med gröna frågor. Tjänstemän och politiker ska få årlig fortbildning och erhålla god kunskap i miljöfrågor.

- Kommunen ska följa kunskapsutvecklingen och följa forskningsutvecklingen, dels genom inventeringar inom kommunen och fortbildning av berörda tjänstemän.
- Kommunen ska ha god kunskap om kulturmiljöer, nyckelbiotoper och naturvärden på kommunägd mark.
- Vid anställning av ny grönanknuten personal ska naturvårdsmeriter efterfrågas och nyanställd personal ska bland annat genomgå kurs i så kallat "grönt kort".
- Ett skogligt naturvårdsråd inrättas med tjänstemän från tekniska-, stadsbyggnads-, fritids- och miljökontoret. Bland annat utvärderar rådet genomförda skogliga uppdrag avseende skogsprogrammets målsättningar och riktlinjer. Utvärderingen syftar till att kontinuerligt höja kvalitén på utförda åtgärder samt vid behov, minst en gång per år, fortbilda inblandad personal.

Kommentar: Ogenomtänkt. Hur följer man forskningsutvecklingen genom inventeringar inom kommunen?

Jönköpings kommun, Tekniska kontoret.